

Ook van Soekarno, die in Benkoelen geïnterneerd bleef, waren de inzichten aan het gouvernement bekend.

Hij bleef in zijn interneringsoord een door de inheemsen vereerde figuur. 'Hij is', berichtte in juni '41 een redacteur van het in Soerabaja verschijnend dagblad van de *Parindra*,

'niets veranderd. Met aandacht volgt hij steeds de Indonesische volksbeweging en regelmatig leest hij bijna alle Indonesische dagbladen . . . Voor het gewone volk is hij slechts 'Soekarno', geen 'toewan'¹ of 'insinjoer'.² Deze benaming door het volk is . . . een teken van waardering en eerbied . . . Soekarno is geïnterneerd! . . . Hij heeft geleden ten behoeve van zijn idealen, doch deze zijn er niet door verminderd, want Soekarno weet wat hij wil.'³

In Benkoelen nam Soekarno het initiatief tot de oprichting van een nieuw *Taman Siswo*-schoolgebouw. Voorts gaf hij zich vooral ook reken-schap van de plaats die de Islam in een zelfstandig Indonesië zou moeten innemen. Hij getuigde van sympathie met de modernistische *Mohammadijah*-beweging en betoogde herhaaldelijk (ook in artikelen) dat de Islam, in tegenstelling tot wat orthodoxe Islamieten wensten, geen staatsgodsdienst behoorde te worden. Zulk een exclusivisme wees hij af. In drie lange artikelen van zijn hand die eind juni en begin juli '41 in een der in Batavia verschijnende inheemse dagbladen gepubliceerd werden (hij publiceerde er méér), noemde hij zich 'overtuigd nationalist, overtuigd Islamiet en overtuigd Marxist'.⁴ Hij wees het fascisme af: Duitsland, schreef hij, 'is een staat van knuppelaars, Italië evenzeer en ook van Japan zou men dat kunnen zeggen'⁵ – zijn veroordeling van Japan was dus iets minder scherp dan die van Duitsland en Italië. Inderdaad, hij stond jegens Japan niet zonder ambivalentie: dat het land zijn macht ten koste van andere grote mogendheden trachtte uit te breiden, achtte hij begrijpelijk. Hij voorzag overigens dat die uitbreiding tot een gewelddadige botsing zou leiden, 'het duurt niet lang meer', voorspelde hij in een van zijn artikelen in het Bataviase blad, 'of de blauwe wateren van de Stille Oceaan

¹ Meneer. ² Ingenieur. ³ *Soeara Oemoem*, 13 juni 1941, in *Overzicht van de Indonesische en Maleis-Chinese pers*, 1941, p. 922. ⁴ *Pemandangan*, 28 juni, 1 en 2 juli 1941, in a.v., p. 1050-51. ⁵ Aangehaald in B. Dahm: *Sukarno's Kampf*, p. 218.